

רביעי בקודש

א. דאורייתא או דרבנן

הזכרנו בשיעור שעבר, שלפי רש"י חכמים תיקנו את המעמד של 'רביעי בקודש'. רש"י אומר גם בחולין לה. וגם בחגיגה כד., שזו אחת מהמעלות של הקודש שהן מדרבנן. לשיטה הזו ניתן להגיע בשתי דרכים.

דרך אחת - רביעי בקודש הוא מדרבנן משום שהילפותא שלו בעייתית. הגמ' לומדת רביעי בקודש מקל וחומר:

"תניא אמר ר' יוסי - מניין לרביעי בקדש שהוא פסול? ודין הוא - ומה מחוסר כיפורים שמתר בתרומה פסול בקדש, שלישי שפסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי בקדש?..."

(חגיגה כד.)

הקל וחומר הזה, נתקל בבעיות של 'דיו לבא מן הדין להיות כנידון', כפי שמבאר רש"י בחגיגה. לפי ההבנה הזו, רביעי בקודש הוא מדרבנן מסיבה עקרונית - אין דין כזה מדאורייתא.

דרך שניה - רביעי בקודש הוא מדרבנן משום שאין היכי תימצי להגיע לרביעי בקודש מדאורייתא. גם אם יש בסיס לילפותא טובה של רביעי בקודש, יש בעיה טכנית להגיע אליו. זאת משום שאדם וכלים יכולים להיות רק במעמד של ראשון, ואוכל איננו מטמא אוכל מדאורייתא וכיו"ב.

יש ראשונים, שהציעו כתגובה הצעות טכניות לפתרון הבעיה הזו. אבל יש ראשונים שהגיעו מכאן למסקנה שרביעי בקודש הוא מדרבנן, וכך משתמע מסדר ההלכות ברמב"ם.

אמנם, בהלכות שאר אבות הטומאות יא:ד מביא הרמב"ם את ה'קל וחומר' ממחוסר כיפורים כלשונו. היה ניתן להבין מההלכה הזו שרביעי בקודש הוא מדאורייתא. אבל בהמשך קובע הרמב"ם גם ביחס לאוכלין וגם ביחס למשקין, שהרביעי שבהם הוא מדבריהם בלבד (הלכות שאר אבות הטומאות י:ט-י).

הקביעה הזו נמצאת במסגרת כללים שנותן הרמב"ם ביחס לדרגות בטומאה, והוא פורש את האפשרויות השונות להגיע לכל הדרגות בכל המגזרים. כחלק מזה עולה שאין אף תרחיש שבו ניתן להגיע לרביעי בקודש מדאורייתא.

את הדיון הזה סביב רמת הטומאה של רביעי בקודש - דאורייתא או דרבנן - צריך להרחיב גם לשלישי בקודש, וגם לשלישי בתרומה. לפי רש"י, ניתן להסיק שהבעיה של רביעי בקודש רחבה יותר, והיא קיימת גם בשלישי בתרומה. שכן, גם שלישי בתרומה נלמד ב'קל וחומר' דומה לזה של רביעי בקודש, וגם בו קיימת אותה בעיה של 'דיו'. מרש"י בחולין לה. עולה אכן שגם שלישי בתרומה הוא מדרבנן:

"... דהא משלישי בתרומה הוא דמייתין לה והיא גופה לאו כתיבא
 בהדיא ואסמכתא בעלמא הוא..."

(חולין לה. רש"י ד"ה אלא קדש מקודש)

בנוגע לשלישי בקודש מודה רש"י שהוא מדאורייתא, ולמעשה זה מפורש בגמ' בחגיגה כד. . לו היינו מתעקשים על הניסוח של המשנה בטהרות לגבי שני בחולין, שהוא 'פסול' בלבד, היה מקום לפקפק גם בשלישי בקודש אם הוא מדאורייתא. אבל בגמ' משתמע שאין שום ספק בכך.

מאחר שאנחנו מניחים ששלישי בקודש הוא מדאורייתא, נוצר הבדל מהותי בין שלישי בתרומה לבין רביעי בקודש. עצם העובדה שקיים שלישי בקודש מדאורייתא, מעידה על כך שיש היכי תימצי להגיע לדרגה של שלישי, ומשום כך גם בתרומה יש היכי תימצי כזו. בניגוד לרביעי בקודש, שם יכולנו לברוח למקלט הטכני של חוסר יכולת ליצור אותו, בשלישי בתרומה נצטרך להסביר מדוע לא פועלת פה המערכת שיוצרת שלישי בקודש.

לרש"י הדבר מובן - הוא תולה את הבעיה של רביעי בקודש בקל וחומר, ובמקביל זו בעיה שניתן לישם בשלישי בתרומה. מנגד, אין בעיה למי שיאמר ששלישי בתרומה הוא מדאורייתא. אבל מי שלא יקבל את אחת משתי ההנחות הללו, יצטרך לבאר את העניין של שלישי בתרומה, ופה ניתן להצביע על בעיה כפולה:

בעיה אחת - שאלה כללית של מינוח. האם כאשר אנחנו מדברים על קטגוריה של קודש, זה כולל גם תרומה? בהקשרים מסויימים אין ספק שהתרומה נקראת קודש:

"וכל זר לא יאכל קדש..."

(ויקרא כ"ב י')

מהפסוק הזה נלמד בגמ' ביבמות סח. איסור תרומה בזר. כך גם קובע הרמב"ם בהלכות מעשר שני ג:ד ביחס לערל, שהתרומה קרויה קודש. יתכן שלעניינים מסוימים התרומה לא נקראת קודש, ובתוס' בשבת כה. ד"ה הא יש דיון בנושא.

בעיה שניה - גם במידה ונאמר שתרומה איקרי קודש, לא ברור אם מה שקובע את הערוץ הזה של 'הבשר אשר יגע בכל טמא', זה שם קודש. התוס' בשבת כה. דן למשל בשריפת תרומה, ויתכן שאף על פי שתרומה איקרי קודש, לא ניתן ללמוד אותה משריפת קודשים. זאת במידה ונאמר שזהו דין מיוחד בקרבנות, ולא בקטגוריה של קודש. או, כפי שפיגול ונותר הם פסולים בקודשים אבל לא בתרומה, כך גם יתכן שהערוץ המיוחד שהתרבה לשלישי בקודש, אינו שייך בתרומה.

ניתן לומר, אם כך, שגם שלישי בתרומה הוא מדרבנן, וגם רביעי בקודש. אפשר גם לסטות לשני הכיוונים - ניתן לומר ששלישי בתרומה הוא מדאורייתא כפי ששלישי בקודש הוא מדאורייתא, ורק לרביעי אין שום דרך להגיע. ניתן גם לחלק לכיוון ההפוך - שלישי בתרומה הוא מדרבנן, ורביעי בקודש

מדאורייתא. זאת במידה ונבין שתרומה לא איקרי קודש, ומעמדה דומה למעמד של חולין, ואילו בקודש ישנו ערוץ מיוחד של יצירת טומאה, שמגיע עד דרגה של רביעי.

עד כאן מבחינת הסיווג. לדעת הראשונים שסוברים שרביעי בקודש מדאורייתא, יש כפי שהזכרנו בעיה טכנית להגיע אליו. התוס'¹ מציעים בכמה מקומות בשם ר"ת, להעזר בדין של חיבת הקודש. בעזרת הדין הזה, נוכל להגיע על ידי עצים ולבונה, לרביעי בקודש. הדין של חיבת הקודש, מורכב משתי הלכות:

הלכה אחת - חיבת הקודש פוטרת מהצורך בהכשר מים.

הלכה שניה - חיבת הקודש מרבה לקבלת טומאת אוכלין גם עצים ולבונה.

ההצעה הזו של ר"ת, בנויה על כמה הנחות:

הנחה אחת - חיבת הקודש היא מדאורייתא. הדין של חיבת הקודש אמנם נלמד מפסוק בגמ' בחולין לו:, אבל מהרמב"ם בהלכות איסורי מזבח ו:ח משתמע שזה רק מדרבנן. התוס' בחגיגה כג: ד"ה והא מתלבטים, ומחלקים למסקנה בין עצים ללבונה.

הנחה שניה - מונין לחיבת הקודש ראשון ושני. גם הנקודה הזו לא ברורה, ובגמ' בחולין היא עולה בתור ספק.

הנחה שלישית - הדין של חיבת הקודש בעצים ובלבונה, איננו קשור להגדרתם כאוכל'². שכן, כאשר ר"ת מציע תרחיש של רביעי בקודש על ידי עצים ולבונה, הוא נתקל בשני מכשולים:

1 עיין בפסחים יד. תוס' בסוף ד"ה דאיכא.

2 יש לתת את הדעת על יכולת השילוב בין ההנחה השניה וההנחה השלישית. במידה ומונין לחיבת הקודש ראשון ושני, סביר להניח שאנחנו מגדירים את העצים והלבונה כאוכל, ובמושגים של טומאת אוכלין אנחנו מונים ראשון ושני. במידה ונאמר שדין חיבת הקודש מנותק מהגדרת העצים והלבונה כאוכל, נלחץ יותר על הבנה של טומאה יחודית במסלול נפרד שאין מונים בו ראשון ושני.

מכשול אחד - צריד של מנחות. ריש לקיש מתלבט בחולין לו. אם מונים ראשון ושני לצריד של מנחות, או לא. ר"ת צריך לחלק ולומר שאפילו אם בעצים ובלבונה מונים ראשון ושני, בצריד של מנחות יש מקום להתלבטות.

מכשול שני - ההלכה הקובעת שאין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא.

כדי להתמודד עם המכשולים האלו, הניח ר"ת, שחיבת הקודש בעצים ולבונה לא קשורה להגדרתם כאוכל³. אנהנו לא טוענים שבדרך כלל הם עצים, וחיבת הקודש הופכת אותם מעצים לאוכל. הם היו ונשארו אוכל מזבח בלבד, ואוכל מזבח חלוק מאוכל אדם (למשל - לעניין מחשבת פיגול). הדין של חיבת הקודש אומר, שאף על פי שהם אינם אוכל, הם מקבלים ומוציאים טומאת אוכלין. ולכן, אפילו אם קבענו שמונים בהם ראשון ושני, יש מקום להתלבטות בצריד של מנחות, שאותו רוצים לרבות על תקן של אוכל, ויתכן שהוא איננו אוכל.

ר"ת צריך להתגבר גם על המכשול השני. וכאן הוא יצטרך לומר, שהדין של 'אין אוכל מטמא אוכל', אינו דין בטומאת אוכלין. לו זה היה כך, ברגע שעצים ולבונה נכנסו למסגרת של טומאת אוכלין, קיים גם בהם המחסום של 'אין אוכל מטמא אוכל'. ר"ת הבין כנראה, ש'אין אוכל מטמא אוכל' זה דין בחפצא של אוכל, ולא דין בדיני טומאת אוכלין באופן כללי. ממילא, מאחר וחיבת הקודש מאפשרת טומאת אוכלין בעצים ולבונה גם בלי להגדיר אותם כאוכל, לא חלה עליהם המגבלה של 'אין אוכל מטמא אוכל'.

בהנחה הזו יש נימה של חידוש. האמירה שחיבת הקודש אינה הופכת את העצים והלבונה לאוכל, היא הנחה סבירה - האוכל שמוגדר בתורה הוא 'מכל האֶקָל אשר יֶאָכֵל', ועצים ודאי לא נכנסים לגדר הזה. אבל, ההנחה ש'אין אוכל מטמא אוכל' מתייחס דוקא לחפצא של אוכל, היא מחודשת. יתכן שניתן לתמוך בה, ממהלך מסויים בגמ' בפסחים יד. . בשלב מסויים בגמ' עולה אפשרות שאף על פי שאין אוכל מטמא אוכל, אוכל מטמא משקין. פה יש לתת את הדעת על היחס שבין טומאת אוכלין לטומאת משקין. אמנם, הדינים שבהם שונים, אבל האם מדובר גם בשמות שונים? האם טומאת משקין זו קטגוריה נפרדת, או שזו אותה קטגוריה של טומאה וכל הפיצול הוא בחפצא? במידה ונבין שקטגורית זו אותה הטומאה, ולמרות זאת נוצר מצב שבו אוכל מטמא משקה אף על פי שאוכל איננו מטמא אוכל, נוכל להגיע למסקנה שהדין של 'אין אוכל מטמא אוכל' אינו דין כללי בטומאת אוכלין כי אם דין בחפץ. כלומר, אין מעבר טומאה באוכלין בתוך אותו סוג של עצמים. אך כאשר לא מדובר באותו חפץ, למשל באוכל שמטמא משקה, יש מעבר טומאה, וממילא גם ר"ת יוכל לומר שאוכל מטמא עצים ולבונה.

ב. שלישי בתרומה ורביעי בקודש

ננסה להבין כיצד פועל רביעי בקודש, בהשוואה לשלישי בתרומה. על פי ההבנה שהעלנו, הגענו לשלישי בתרומה בעזרת הדין המיוחד של 'והבשר אשר יגע בכל תמא'. לפי הראשונים שקובעים שרביעי

3 עיין בחולין לו: תוס' ד"ה עצים. מהתוס' שם עולה שחיבת הקודש מגדירה עצים ולבונה כאוכל.

בקודש הוא מדרבנן, אין לנו בעיה משום שמדאורייתא באמת מגיעים גם בקודש לשלישי בלבד. אבל במידה ורביעי בקודש הוא מדאורייתא, יש לנו בעיה, ויתכן שזה יוביל אותנו לראייה של כל מסלול העברת הטומאה בקודש באופן שונה.

העלנו ביחס למעבר טומאה הבנה שמדברת באופן בסיסי על אבות ותולדות בלבד. אפשר להציע את יישום ההבנה הזו דווקא בתרומה ובחולין. לגבי קודש, נחזור להבנה המקובלת של דרגות שהטומאה יורדת בהן. יתכן שההפרדה הזו משתקפת בדין הבא - המעמד של שלישי בתרומה, לא מוכרח להִצָר מתרומה. אין מערך מיוחד של תרומה, והיא נפסלת גם משני של חולין. מה שאין כן בקודש - שלישי בחולין איננו יוצר רביעי בקודש, ואת זה ניתן לבאר בשתי דרכים:

דרך אחת - אין הבדל עקרוני בין המנגנון של קודש ובין זה של תרומה. ההבדל נעוץ במעמד של השלישי בחולין - אנחנו לא אומרים שלחולין יש מעמד של שלישי, אלא שהוא טהור. התפישה היא שאין בכלל מושג של שלישי בחולין, וממילא שלישי בחולין איננו מסוגל ליצור רביעי בקודש. נקודת חלות השם של שלישי בחולין, עולה בירושלמי בסוטה פ"ה ה"ב, שדן באפשרות להפריש תרומה משלישי בחולין.

דרך שניה - גם אם נבין שיש חלות שם של שלישי בחולין, הוא לא יוכל לעשות רביעי בקודש. זאת משום שהמערכת של דרגות הטומאה בקודש, לפחות כאשר מדובר בדרגה של רביעי בקודש, היא מערכת נפרדת עם סטנדרטים אחרים וסולם אחר.

הנפק"מ בין שתי הדרכים הללו בוקעת ועולה בנוגע לתרומה, שכן בתרומה יש חלות שם של שלישי. האם שלישי בתרומה עושה רביעי בקודש? הרמב"ם פוסק בהלכות שאר אבות הטומאות יא:ח, ששלישי בתרומה אכן עושה רביעי בקודש. אמנם, יתכן שנחלק בין רביעי בקודש שנוצר משלישי בקודש, לבין רביעי בקודש שנוצר משלישי בתרומה. שלישי בתרומה יצור רביעי בקודש רק ברמת הדרבנן, ואילו שלישי בקודש יוכל ליצור במסגרת אותה מערכת נפרדת, רביעי בקודש מדאורייתא.

הילפותא של הגמ' לרביעי בקודש, נעשית בקל וחומר ממחוסר כיפורים, קל וחומר שמזכיר את זה של טבול יום בסוטה כט. . מהו ההגיון שניצב מאחורי הקל וחומר של מחוסר כיפורים?

יתכן שפה יש להבחין בין המעמד של טבול יום לבין המעמד של מחוסר כיפורים. בטבול יום הבנו שכל הטומאה הסתלקה עם הטבילה, ונותר רק שם של טמא בגברא. במידה ומבינים כך, למחוסר כיפורים יש מעמד טומאה נחות עוד יותר, מאחר ומחוסר כיפורים נמצא בשלב טהרה מתקדם יותר מטבול יום, ובו ודאי שלא נותר כבר שום שריד לטומאה.

ניתן למתן מעט את הבנתנו בטבול יום, ולהניח שעדיין קיים בו שריד של טומאה מעבר לטומאת הגברא שיש בו. השריד הזה משתמר גם אצל מחוסר כיפורים. אלא שהשריד הזה משמעותי רק ביחס לקודש. מתוך כך יתכן שמצבו של מחוסר כיפורים ביחס לקודש, עדיף מבחינה מסויימת על מצבו של טבול יום ביחס לתרומה - אמנם מצד אחד אותו שם של טמא בגברא שהיה בטבול יום, נחקק בהערב שמש אצל מחוסר כיפורים. אבל בטבול יום ביחס לתרומה, אין שמץ של טומאה במצבה הרגיל, ואילו במחוסר כיפורים יש ביחס לקודש טומאה ממשית מעבר לטומאת גברא (כמובן, גם בטבול יום ביחס לקודש ישנו אותו שריד של טומאה ממשית).

הדבר הזה בא לידי ביטוי בפסוקים. למשל - ביחס לביאת מקודש, יש עונשין הן בטבול יום והן במחוסר כיפורים, אבל הילפותא שונה. הגמ' מרבה את שניהם מהפסוק 'טמא יהיה עוד טומאתו בו', אבל ממילים שונות בפסוק :

"טמא יהיה לרבות טבול יום, טומאתו בו לרבות מחוסר כיפורים"

(מכות ח:)

בטבול יום ההתייחסות היא לגברא. בתורה נאמר כלפיו 'טמא יהיה', כלומר שהטומאה עצמה הסתלקה, אבל כגברא הוא טמא. ואם יהיה לנו טבול יום שאיננו מחוסר כיפורים (למשל - טבול יום דשרץ), נוכל לומר שכל טומאתו היא רק כגברא טמא. ביחס למחוסר כיפורים נאמר בתורה, עוד טומאתו בו - יש בו שריד לטומאה. כפי שהזכרנו, השריד הזה בא לידי ביטוי אך ורק ביחס לקודש, אף על פי שמבחינת מעמדו של מחוסר כיפורים כגברא טמא, הוא נחות מטבול יום.

כמובן, אם מדובר בטבול יום שהוא גם מחוסר כיפורים, יש בו גם שם טמא בגברא, וגם שריד לטומאה. אם מדובר בטבול יום בלבד, הוא רק טמא בגברא. במחוסר כיפורים בלבד, יש רק שריד של עוד טומאתו בו.

הנקודה הזו משתקפת לא רק בילפותא של חיובי ביאת מקודש, אלא גם בחיוב השונה להלכה בנוגע לביאת מקודש. הרמב"ם פוסק בהלכות ביאת המקודש ג:יד, שטבול יום חייב כרת על ביאת המקודש. לגבי מחוסר כיפורים שנכנס לעזרה פוסק הרמב"ם שמכין אותו מכת מרדות (הלכות ביאת המקודש ג:ט). ניתן להבין שאלו פשוט דרגות שונות של חומרה, שמתבטאות בירידת רמת העונשין. אבל ניתן להבין שזה ביטוי לכך שיסוד הטומאה של טבול יום שונה מזה של מחוסר כיפורים - לטבול יום יש שם טמא בגברא, ומשום כך כניסתו למקודש מחייבת אותו כרת. למחוסר כיפורים אין בכלל שם טמא בגברא, ולכן ברמת הדאורייתא הוא פטור על ביאת מקודש.

וכך נבנה הקל וחומר - מחוסר כיפורים שמותר בתרומה פסול בקודש, ומכאן שערופן העברת הטומאה בקודש שונה לחלוטין מערוצי העברת הטומאה בתרומה ובחולין, ולכן שם אפילו רמת טומאת הנמוכה של מחוסר כיפורים פוסלתו בקודש. אם כן, שלישי שתופס גם בתרומה, אינו דין שיהא בו הכח לעשות רביעי בקודש? אמנם, יתכן שנסייג את זה לכך שמי שיוכל ליצור רביעי בקודש, זה דוקא שלישי בקודש, ששייך במערכת של העברת הטומאה בקודש. כך משתמע מהגמ' בחולין לה. ומרש"י שם.

ג. תרומה וקודש

מה כוללות הקטגוריות הללו של תרומה וקודש, לעניין שלישי בתרומה ורביעי בקודש? התוספתא בטהרות פ"א ה"ד-ה"ה, מפרטת את שתי הקטגוריות. נסקור בקצרה כמה נקודות חשובות שעולות.

ראשית, מעשר שני נידון בהקשר הזה כחולין. הנקודה הזו יכולה להיבחן כחלק משאלה כללית שנוגעת ליחס שבין מעשר שני ובין תרומה. שניהם נקראים בהקשרים מסוימים 'קודש', אבל המובן של התניית הזו שונה בכל אחד מהם.

הרמב"ם בהלכות מעשר שני ג:ד, משווה מעשר שני ותרומה לעניין מלקות ביחס לערל שאוכל אותם. ההשוואה היא על בסיס העובדה ששניהם נקראים 'קודש'. אבל, תוך כדי דיבור אומר הרמב"ם שטבול יום אוכל מעשר שני, אף על פי שאיננו אוכל תרומה.

באופן כללי, קיימים תחומים שבהם ישנה הקבלה בין תרומה לבין מעשר שני, ישנם תחומים שבהם התרומה חמורה יותר - למשל יש בה איסור אכילה לזרים ולטבול יום שאיננו קיים במעשר שני, ויש גם תחומים הפוכים שבהם מעשר שני חמור מתרומה. למשל - חוץ לחומה מותר לאכול תרומה, ואסור לאכול מעשר שני. ככלל, בכל מה שקשור לקדושה פנימית של החפצא, יש לתרומה עדיפות על פני מעשר שני, ובמה שקשור לזיקה למקודש יש למעשר שני עדיפות על פני התרומה.

חשוב להבחין בין שני עניינים נפרדים שנידונים בהקשר הזה :

עניין אחד - היתר האכילה בטבול יום.

עניין שני - מעמד מעשר שני בנוגע למניין בטומאה. האם יש בו דרגה של שלישי כפי שיש בתרומה, או שהוא נדון כחולין.

הסוגיות בחגיגה כד. ובסוטה כט. משוות בין שני הדברים, ויש בהן מעבר מאיסור האכילה לדיון שנוגע לדרגת הטומאה. אבל, מסברה ניתן כמובן לחלק. יתכן למשל שמעשר שני יאסר באכילה על אישים מסויימים כדין תרומה, אפילו אם נקביל את דרגות הטומאה שבו לאלו של חולין.

ביחס לטבול יום יש הקבלה בין היתר אכילה לבין דרגת הטומאה. יתכן שהגמ' הבינה שמעמדו של מעשר שני הוא כזה, שהוא איננו פגיע הן למגע בשני בטומאה והן לטבול יום. בגמ' בחולין לג: מובאת אמנם מחלוקת תנאים בהקשר הזה, וחכמים אוסרים על טבול יום אכילת מעשר שני, אבל לא ברור האם המחלוקת היא ברובד הדאורייתא או ברובד הדרבנן, והרמב"ן שם נוטה לגמד אותה.

התוספתא מזכירה ביחס לתרומה פרטים נוספים - חלה וביכורים נידונים כתרומה בהקשרים רבים, וגם במניין בטומאה מסנפת אותם התוספתא לקטגוריה של תרומה. תשלומי תרומה וחומשיה גם הם מוזכרים בתוספתא תחת הכותרת של תרומה, וזו סוגיה בירושלמי בפ"ג בתרומות, כשהר"ש שם מתייחס לנושא בהרחבה.

גידולי תרומה נידונים כחולין, וזה ברור אם כל קדושתם היא רק מדרבנן. גם במידה וקדושתם היא מדאורייתא, ודאי שזו רמת קדושה נמוכה, ובנידון דידן זה משתקף בנושא של מניין בטומאה.

כל הפרטים שמופיעים בהקשר של תרומה בתוספתא, נפסקים להלכה ברמב"ם בהלכות שאר אבות הטומאות יא:יד-טו. פרט אחד מופיע ברמב"ם בנוסף למה שמופיע בתוספתא - הוא משלב ברשימת הדברים שמעמדם כחולין, גם מעשר ראשון⁴. הרמב"ם הבין שישנה מחלוקת תנאים בפרה פ"א מ"ה בנוגע למעמדו של מעשר ראשון בהקשר של מניין בטומאה, ולכן הוא הוצרך למעטו במפורש אף על פי שהוא כבר פסק בהקשר אחר שדינו של מעשר ראשון כחולין גמורים (הלכות מעשר א:ב).

מה כלול בקטגוריה של קודש? בתוספתא נאמר שזה דוקא קדשי המקדש המקודשין. וכאן יש לשים לב לכך שההתייחסות לקטגוריה של קודש מגיעה, בניגוד

לתרומה, בשתי רמות. משום שביחס לתרומה, כל הנפק"מ של הסיווג הזה נוגעת לקיומו של שלישי. אבל, ביחס לקודש, הואיל ויש דרישה שהשרשרת תהיה של קודש לפחות בדרגות של שלישי שעושה רביעי, הדיון מתקיים בשתי רמות:

רמה אחת - מה נקרא קודש לעניין זה שתחול בו הדרגה של רביעי בקודש.

רמה שניה - מה נקרא קודש לעניין ההשתייכות למערכת העברת הטומאה בקודש.

שתי הרמות הללו הן פתח לכך שיהיה פיצול בהגדרות הקודש ביחס לכל אחת מהן. לגופו של עניין, יש פה נקודה אחת שאיננה בהירה כל צרכה. רש"י בחולין לה. מסביר שקודש גמור הוא חפץ שקודש גופו. מצד שני, הוא אומר בהמשך דבריו ששלישי של קודש המקודש בקדושת פה - ממועט. וכאן לא ברור את מה הוא בא למעט.

בנקודה הזו יש אבחנה בין זבחים לבין מנחות. בזבחים ישנו מושג של קדושת דמים, ישנו מושג של קדושת הגוף שחל על ידי הקדושה בפה, וישנו מושג של קדושת קרבן שמגיע אחרי שלב השחיטה. ביחס

למנחות ישנם רק שני שלבים - קדושת דמים וקדושת הגוף. הקו המפריד ביניהם הוא התקדשות בכלי שרת שאין אחריה שלב נוסף של קדושת קרבן⁵. במנחות, הרמה של קדושת קרבן מגיעה יחד עם השלב של קדושת הגוף.

נחזור לרש"י בחולין - האם מה שקודש מקודש בא למעט, זה את כל מה שאיננו קדוש בקדושת קרבן? כך משתמע מהחלק השני של דברי רש"י כאשר הוא ממעט את מה שמקודש רק בקדושת פה, ובזבחים קדושת פה יוצרת מעמד של קדושת הגוף, ואף על פי כן זה לא מספיק. או שמא רש"י בא למעט את כל מה שקדוש בקדושת דמים בלבד, אבל מה שקדוש בקדושת הגוף כן נחשב קודש מקודש, וכך עולה מדברי רש"י בראשית דבריו.

על כל פנים, במנחות אין הפרדה בין קדושת קרבן לבין קדושת הגוף, וכאן ברור גם מהתוספתא, שמה שקובע זה קדושת כלי. כך גם עולה מהמשניות בפ"ב במעילה, לעניין היכולת להיפסל בטבול יום.